

ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 13-11-2018

Αριθ. Πρωτ.: Γ/ΕΞ/8939/13-11-2018

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η 3/2018

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα συνήλθε στην έδρα της την Τρίτη 30.10.2018 και ώρα 10:00, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της, προκειμένου να εξετάσει την υπόθεση που αναφέρεται στο ιστορικό της παρούσας. Παρέστησαν ο Πρόεδρος της Αρχής, Κ. Μενουδάκος και τα τακτικά μέλη της Αρχής Σ. Βλαχόπουλος, ως εισηγητής, Χ. Ανθόπουλος, Κ. Χριστοδούλου, Α. Συμβώνης, Κ. Λαμπρινουδάκης και Ε. Μαρτσούκου. Στη συνεδρίαση παρέστησαν, επίσης, με εντολή του Προέδρου, η Κ. Καρβέλη, Ε.Ε.Π.-Δικηγόρος ως βοηθός εισηγητή, η οποία παρέσχε διευκρινίσεις και αποχώρησε πριν από τη διάσκεψη και τη λήψη απόφασης, και η Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου, υπάλληλος του Τμήματος Διοικητικών Υποθέσεων της Αρχής, ως γραμματέας.

Η Αρχή συνεδρίασε προκειμένου να γνωμοδοτήσει, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 στοιχ. θ' του ν. 2472/1997, επί της υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΙΣ/8063/11.10.2018 αιτήσεως της Γενικής Επιθεωρήτριας Δημόσιας Διοίκησης (εφεξής ΓΕΔΔ) προς την Αρχή σχετικά με τη διατήρηση των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης 2016-2017 στο Πληροφοριακό Σύστημα ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ, σύμφωνα με το νομοσχέδιο με τον τίτλο «Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις», που έχει ήδη ψηφιστεί από τη Βουλή και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Α' 186/2018).

Όπως ειδικότερα αναφέρεται στην ανωτέρω αίτηση, στο εν λόγω νομοσχέδιο, ήδη νόμο (4571/2018), προβλέπεται αποκλειστική προθεσμία επανυποβολής των ετήσιων δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (ΔΠΚ) 2016 και 2017, καθώς και των αρχικών δηλώσεων για απόκτηση ιδιότητας από 1.12.2018 έως 28.2.2019. Η σχετική

νομοθετική ρύθμιση προωθήθηκε λόγω α) της με αριθμ. 2649/2017 απόφασης της Ολομέλειας του ΣτΕ που ακύρωσε στο σύνολό της ως ανυπόστατη και μη νόμιμη την με αριθ. 1846 οικ/13.10.2016 κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών με θέμα «Τύπος και Περιεχόμενο της Δήλωσης Περιουσιακής Κατάστασης και της Δήλωσης Οικονομικών Συμφερόντων-Ηλεκτρονική υποβολή των δηλώσεων αυτών» και β) της με αρ. 3312/2017 απόφασης της Ολομέλειας του ΣτΕ, που ακύρωσε στο σύνολό της την με αρ. 1069/19.10.2017 κ.υ.α. των ιδίων υπουργών, με όμοιο θέμα.

Στο πλαίσιο συνεργασίας όλων των οργάνων ελέγχου του ν. 3213/2003 υπό την ενιαία εφαρμογή ηλεκτρονικής υποβολής, υπάρχουν συμβατικές υποχρεώσεις της ΓΕΔΔ ως κυρίου του έργου για διατήρηση των ΔΠΚ που έχουν ήδη υποβληθεί, με βάση το άκυρο και μη νόμιμο κατά το ΣτΕ νομοθετικό πλαίσιο. Η άποψη της ΓΕΔΔ είναι ότι η εν λόγω απαίτηση δεν συνάδει με τις κείμενες διατάξεις ούτε νοείται η ύπαρξη δύο ετήσιων ΔΠΚ ταυτόχρονα για την ίδια ελεγχόμενη χρήση.

Για τον λόγο αυτή ζητά τη γνωμοδότηση της Αρχής σχετικά με το ζήτημα.

Επίσης, η Διαρκής Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης της Βουλής με το από 09.10.2018 έγγραφό της, ζήτησε τις απόψεις της Αρχής επί του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων «Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις». Σε απάντηση του σχετικού αιτήματος, η Αρχή απέστειλε το υπ' αριθμ. πρωτ. Γ/ΕΞ/7998-1/16.10.2018 υπόμνημά της προς τη Βουλή, στο οποίο ανέφερε ότι οι διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 3 και 2 παρ. 8 του σχεδίου νόμου που αφορούν τη δήλωση των πρόσθετων οικονομικών στοιχείων είναι σύμφωνες με τη σχετική με το ζήτημα αυτό Γνωμοδότηση της Αρχής 6/2016 και επιφυλάχθηκε να εκφέρει γνώμη για ζητήματα προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τυχόν ανέκυπταν γενικότερα από το σχέδιο νόμου ενόψει και των διατάξεων του Γενικού Κανονισμού για την Προστασία Δεδομένων και ειδικότερα για τα ζητήματα που αφορούν τον τρόπο δήλωσης περιουσιακής κατάστασης για τα έτη 2016 και 2017, οι οποίες είχαν υποβληθεί με βάση τις Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις 1846οικ./13.10.2016 (ΦΕΚ Β' 3300) και 1069/19.10.2017 (ΦΕΚ Β' 3702) και οι οποίες έχουν απολέσει το κύρος τους μετά την ακύρωση των κοινών αυτών υπουργικών αποφάσεων με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας 2649/2017 και 3312/2017, αντιστοίχως, δεδομένου άλλωστε ότι ως προς το ζήτημα αυτό είχε υποβληθεί το σχετικό ερώτημα του Γενικού Επιθεωρητή

Δημόσιας Διοίκησης, ο οποίος είναι και κύριος του έργου της εφαρμογής της ηλεκτρονικής υποβολής δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης.

Η Αρχή, μετά από εξέταση των στοιχείων του φακέλου, αφού άκουσε τον εισηγητή και τις διευκρινίσεις από την βοηθό εισηγητή, η οποία στη συνέχεια αποχώρησε, και κατόπιν διεξοδικής συζήτησης, εκδίδει την ακόλουθη

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η

1. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 στοιχ. θ' του ν.2472/1997 η Αρχή έχει, μεταξύ άλλων, την αρμοδιότητα να: *«γνωμοδοτεί για κάθε ρύθμιση που αφορά στην επεξεργασία και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».*

Οι κυριότερες αλλαγές που περιέχονται στον νόμο «Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις», όσον αφορά το νομοθετικό πλαίσιο περί δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και δηλώσεων οικονομικών συμφερόντων, είναι οι εξής: 1) η υποχρέωση της δήλωσης περιουσιακής κατάστασης αφορά την περιουσιακή κατάσταση και του προσώπου με το οποίο ο υπόχρεος έχει συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, 2) διευρύνονται οι κατηγορίες των υπόχρεων σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης, 3) οι δικαστικοί και εισαγγελικοί λειτουργοί υποχρεούνται σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης επί τρεις (αντί μίας, κατά την ισχύουσα ρύθμιση) πειραιτέρω χρήσεις, μετά το έτος της απώλειας της ιδιότητας ή της λήξης της θητείας, 4) εισάγεται μεταβατική ρύθμιση για την αναδρομική υποβολή δήλωσης περιουσιακής κατάστασης, 5) ως προς τα αναπληρωματικά μέλη των συλλογικών οργάνων που διαλαμβάνονται στο άρθρο 1 του ν. 3213/2003, η υποχρέωσή τους προς δήλωση περιουσιακής κατάστασης ισχύει υπό την προϋπόθεση ότι αυτά έχουν τυπικώς παραστεί σε συνεδριάσεις του οργάνου, 6) η αρχική δήλωση περιλαμβάνει τα περιουσιακά στοιχεία που υφίστανται κατά τον χρόνο κτήσης της ιδιότητας (και όχι κατά τον χρόνο υποβολής της δήλωσης, όπως ορίζει η ισχύουσα ρύθμιση), 7) αυξάνεται σε τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ και σαράντα χιλιάδες (40.000) ευρώ, αντιστοίχως, το ποσό των μετρητών (πλην των μετρητών που είναι κατατεθειμένα σε λογαριασμούς πιστωτικών ή τραπεζικών ιδρυμάτων) και της αξίας κινητών πραγμάτων, για τα οποία υφίσταται υποχρέωση δήλωσης, 8) η δηλούμενη αξία των κινητών συνοδεύεται είτε, όπως ορίζει η

ισχύουσα ρύθμιση, από τα παραστατικά της αγοράς τους, είτε από τα νόμιμα φορολογικά παραστατικά, είτε από εκτίμηση της εμπορικής αξίας τους από εκτιμητή που περιλαμβάνεται στο μητρώο πιστοποιημένων εκτιμητών που τηρείται στο Υπουργείο Οικονομικών, 9) επεκτείνεται και στους δικαστικούς και εισαγγελικούς λειτουργούς η υποχρέωση δήλωσης των δανειακών τους υποχρεώσεων προς πιστωτικά και τραπεζικά ιδρύματα και κάθε οφειλής άνω των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ που προέρχεται από διοικητικά πρόστιμα, χρηματικές ποινές, φόρους και τέλη προς το Δημόσιο και τους Ο.Τ.Α., τέλη προς Ν.Π.Δ.Δ. και εισφορές προς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, 10) ο υπόχρεος σε δήλωση περιουσιακής κατάστασης οφείλει να δηλώσει τα περιουσιακά στοιχεία και του εν διαστάσει συζύγου, ο δε εν διαστάσει σύζυγος οφείλει να εγκρίνει τη δήλωση του υπόχρεου, εφαρμοζόμενης, σε περίπτωση άρνησης ή αδυναμίας του, ειδικής διοικητικής διαδικασίας ενώπιον του οργάνου ελέγχου, 11) εξαιρούνται από τη δημοσιοποίηση στο διαδίκτυο (για όσες κατηγορίες προσώπων αφορά η ρύθμιση περί δημοσιοποίησης) τα τμήματα των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης που αφορούν μετρητά άνω των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ (πλην των κατατεθειμένων σε λογαριασμούς πιστωτικών ή τραπεζικών ιδρυμάτων), και κινητά αξίας άνω των σαράντα χιλιάδων (40.000) ευρώ, λόγω του κινδύνου βλάβης στη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος και της οικογένειάς του, τον οποίο τεκμαίρεται ότι συνεπάγεται η δημοσιοποίησή τους και 12) καθορίζεται χρονικό όριο για τη διενέργεια ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης.

Επίσης με τις διατάξεις του άρθρου 10 εισάγονται μεταβατικές ρυθμίσεις. Συγκεκριμένα, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι αρμόδιοι φορείς οφείλουν να καταχωρίσουν ηλεκτρονικώς τους υπόχρεους έως την 17.12.2018 (άρθρο 10 παρ. 1, όπως διαμορφώθηκε και ψηφίστηκε, κατά τροποποίηση της αρχικώς αναγραφόμενης στο νομοσχέδιο ημερομηνίας), ότι οι υπόχρεοι σε αρχική δήλωση οφείλουν να την υποβάλουν εντός ενενήντα (90) ημερών (χωρίς να υπολογίζεται το διάστημα κατά το οποίο η σχετική διαδικτυακή εφαρμογή θα τεθεί εκτός λειτουργίας για τεχνικούς/οργανωτικούς λόγους) από τη δημοσίευση του υπό ψήφιση νομοθετήματος (άρθρο 10 παρ. 2), ότι οι υπόχρεοι που έχουν υποβάλει ηλεκτρονικώς δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης και οικονομικών συμφερόντων κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018 δύνανται να τις επιβεβαιώσουν υπό την προϋπόθεση ότι το περιεχόμενό τους δεν χρήζει μεταβολής βάσει των προτεινόμενων διατάξεων, οι δε υπόχρεοι που απέκτησαν τη σχετική ιδιότητα κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018 και υπέβαλαν

αρχική δήλωση δεν υποχρεούνται να μεταβάλουν το περιεχόμενό της, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή περιέχει τα υφιστάμενα κατά τον χρόνο υποβολής της περιουσιακά τους στοιχεία (άρθρο 10 παρ. 4).

2. Η επεξεργασία (συλλογή και διάδοση) των οικονομικών στοιχείων που ζητούνται από τους υποχρέους υποβολής δηλώσεων είναι συνταγματικώς ανεκτή και σύμφωνη με το ατομικό δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, εφόσον επιλέγεται από τον νομοθέτη ως καταρχήν πρόσφορη για την εξυπηρέτηση της διαφάνειας του πολιτικού και δημόσιου βίου και δεν εξέρχεται των ορίων του επιδιωκόμενου με αυτήν σκοπού δημοσίου συμφέροντος, όπως έχει ήδη κρίνει η Αρχή με σχετικές γνωμοδοτήσεις της.

Ειδικότερα, η Αρχή γνωμοδότησε για το θέμα της ανάρτησης στο διαδίκτυο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης πολιτικών προσώπων, κατόπιν σχετικού αιτήματος εκ μέρους της Βουλής των Ελλήνων, αναφορικά με την επιλογή της ειδικής μορφής και του τύπου της αναρτητέας δήλωσης, για τον πρώτο χρόνο ανάρτησης στο διαδίκτυο, για την επιλογή της μορφής που θα έχει τα επόμενα, μετά την πρώτη ανάρτηση, έτη και ειδικότερα για το ζήτημα εάν αυτή θα περιλαμβάνει μόνο τις μεταβολές του οικείου έτους με τη σχετική αιτιολόγησή τους ή θα αναρτάται κάθε έτος αυτούσια η νέα δήλωση, για την επιλογή ως εύλογου χρόνου ανάρτησης στο διαδίκτυο του χρονικού διαστήματος του ενός μηνός και για τα απαραίτητα ληπτέα μέτρα ασφάλειας προς αποτροπή αναπαραγωγής, μεταφόρτωσης, εκτύπωσης, καταχώρισης σε μηχανές αναζήτησης και δεικτοδότησης των περιεχομένων των αρχείων (Γνωμοδότηση 7/2011).

Με την ανωτέρω γνωμοδότηση έγινε δεκτό ότι η αρχή της διαφάνειας της κρατικής δράσης, πέρα από την κατοχύρωσή της σε διεθνείς συμβάσεις, ανάγεται σε συνταγματική αρχή, η οποία θεμελιώνεται καταρχήν στη δημοκρατική αρχή και στο κράτος δικαίου, καθώς και στη διάταξη του άρθρου 29 παρ. 2 περί της διαφάνειας στα οικονομικά των κομμάτων, των βουλευτών, των υποψηφίων βουλευτών και των υποψηφίων στην τοπική αυτοδιοίκηση. Η Αρχή διαπίστωσε, επίσης, από τη δικαιοσυγκριτική μελέτη της νομοθεσίας άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ότι υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη για τη δημοσιοποίηση τόσο σε δημόσια προσβάσιμα μητρώα όσο και στο διαδίκτυο δεδομένων της περιουσιακής κατάστασης πολιτικών προσώπων με σκοπό την ενίσχυση της διαφάνειας και της υποχρέωσης λογοδοσίας.

Με τη γνωμοδότηση αυτή η Αρχή, εξετάζοντας τις σχετικές διατάξεις του Ν. 3023/2002 και ιδίως το άρθρο 2 παρ. 3 που ρητά προβλέπει τη δημοσιοποίηση των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και μέσω της ανάρτησής τους στο διαδικτυακό τόπο της Βουλής, έκρινε ότι ο περιορισμός του ατομικού δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, τον οποίο συνεπάγονται οι σχετικές ρυθμίσεις, προβλέπεται σε νομοθετική διάταξη, δικαιολογείται από αποχρώντες λόγους δημόσιου συμφέροντος, καθώς εξυπηρετεί τη διαφάνεια του πολιτικού και δημόσιου βίου, και είναι εντός των ορίων της αναλογικότητας, καθώς υπηρετεί υπέρτερο έννομο συμφέρον. Ως προς την επιλογή της ειδικής μορφής και του τύπου της αναρτητέας δήλωσης, έκρινε ότι οι όροι αυτοί νοούνται ως τεχνικά χαρακτηριστικά παρουσίασης της πληροφορίας και δεν αφορούν στο περιεχόμενο των αναρτημένων δηλώσεων που, άλλωστε, καθορίζεται ρητά στο νόμο. Συνεπώς, αναρτάται στο διαδίκτυο ολόκληρο το κείμενο των ετήσιων δηλώσεων, χωρίς διάκριση μεταξύ αρχικής δημοσίευσης των δηλώσεων και μεταγενέστερης, η οποία θα περιλαμβάνει μόνον τις επελθούσες μεταβολές με σχετική αιτιολόγηση. Ως προς το ερώτημα της επιλογής ως εύλογου χρόνου ανάρτησης στο διαδίκτυο των δηλώσεων του ενός μηνός, η Αρχή δέχτηκε ότι η επί ένα μήνα διατήρηση στο διαδίκτυο των ανωτέρω δηλώσεων δεν εξέρχεται των ορίων του εύλογου χρόνου της έκθεσης των προσωπικών αυτών δεδομένων στο δημόσιο έλεγχο προς ικανοποίηση του σκοπού της διαφάνειας και κατ' αυτόν τον τρόπο δεν έρχεται σε αντίθεση προς το δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Έγινε επίσης δεκτό ότι η πρόβλεψη δήλης ημέρας για την ανάρτηση θα συνέτεινε στην επίτευξη του σκοπού της επεξεργασίας. Επιπροσθέτως, η Αρχή επεσήμανε ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων, τα οποία πρέπει να εξασφαλίζουν επίπεδο ασφάλειας ανάλογο προς τους κινδύνους που συνεπάγεται η επεξεργασία και η φύση των δεδομένων.

Εξάλλου, η Αρχή, κατόπιν σχετικού ερωτήματος από τον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης σχετικά με το ζήτημα εάν είναι συνταγματικά ανεκτή και νόμιμη από απόψεως προστασίας των προσωπικών δεδομένων η επιβαλλόμενη το πρώτον με το άρθρο 173 του ν. 4389/2016 επεξεργασία (συλλογή και διάδοση) των πρόσθετων οικονομικών στοιχείων που ζητούνται από τους υπόχρεους υποβολής δηλώσεων με την διάταξη αυτή, γνωμοδότησε ότι όσον αφορά τα μετρητά που βρίσκονται σε τραπεζικές θυρίδες καθώς και το σύνολο των μετρητών που δεν περιλαμβάνονται σε καταθέσεις, σε τράπεζες, ταμειυτήρια και άλλα πιστωτικά

ιδρύματα, η συλλογή τους από τα αρμόδια προς έλεγχο «πόθεν έσχες» όργανα που επιβάλλεται ρητώς από τις ανωτέρω διατάξεις είναι συνταγματικώς ανεκτή, εφόσον επιλέγεται από τον νομοθέτη ως καταρχήν πρόσφορη και δεν εξέρχεται των ορίων του επιδιωκόμενου με αυτήν σκοπού του δημοσίου συμφέροντος, καθώς εξυπηρετεί τη διαφάνεια του πολιτικού και δημόσιου βίου. Αντιθέτως, η υποχρέωση δήλωσης των κινητών μεγάλης αξίας, εφόσον η αξία αυτών υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ και των κινητών που φυλάσσονται εντός θυρίδων συνιστά περιορισμό του ατομικού δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρθρο- 9Α Σ.) μη επιβαλλόμενο από σαφείς και προβλέψιμες διατάξεις, όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού της αξίας των κινητών εφόσον δεν υπάρχει αποδεικτικό της αξίας τους. Σε σχέση δε την ανάρτηση στο διαδίκτυο των ανωτέρω οικονομικών στοιχείων, η Αρχή έκρινε ότι είναι επιτρεπτή μόνον για μετρητά και κινητά μεγάλης αξίας που φυλάσσονται σε θυρίδες (Γνωμοδότηση 6/2016).

Ειδικότερα, η Αρχή δέχθηκε στην εν λόγω Γνωμοδότησή της τα ακόλουθα: *«Όσον αφορά τα μετρητά που βρίσκονται σε τραπεζικές θυρίδες καθώς και το σύνολο των μετρητών που δεν περιλαμβάνονται σε καταθέσεις, σε τράπεζες, ταμειυτήρια και άλλα πιστωτικά ιδρύματα, η συλλογή τους από τα αρμόδια προς έλεγχο «πόθεν έσχες» όργανα που επιβάλλεται ρητώς από τις ανωτέρω διατάξεις είναι συνταγματικώς ανεκτή, εφόσον επιλέγεται από τον νομοθέτη ως καταρχήν πρόσφορη και δεν εξέρχεται των ορίων του επιδιωκόμενου με αυτήν σκοπού του δημοσίου συμφέροντος, καθώς εξυπηρετεί τη διαφάνεια του πολιτικού και δημόσιου βίου. Αντιθέτως, η συλλογή από τα αρμόδια προς έλεγχο «πόθεν έσχες» όργανα των πρόσθετων περιουσιακών στοιχείων των κινητών μεγάλης αξίας, εφόσον η αξία αυτών υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ και των κινητών που φυλάσσονται εντός θυρίδων συνιστά περιορισμό του ατομικού δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρ. 9Α Σ.) μη επιβαλλόμενο από σαφείς και προβλέψιμες κατά τον τρόπο υπολογισμού και τις συνέπειες διατάξεις. Ειδικότερα για τις δύο αυτές κατηγορίες των κινητών υπάρχει το ζήτημα της αδυναμίας πρόβλεψης και εκτίμησης της πραγματικής τους αξίας, οπότε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 1 στοιχ. β' του ν. 2472/1997, η συλλογή τους καθίσταται απρόσφορη και μη κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού της πλήρους καταγραφής και αποτύπωσης της περιουσιακής κατάστασης των υπόχρεων σε δήλωση προσώπων. Κατά συνέπεια, η συλλογή τους είναι νόμιμη μόνον για τις περιπτώσεις που υπάρχει αποδεικτικό της αξίας αυτών, όπως παραστατικό αγοράς ή πράξη φορολογικής αρχής για την επιβολή φόρου αιτία θανάτου, δωρεάς,*

γονικής παροχής, ή ασφαλιστική σύμβαση σε περίπτωση ασφάλισής τους κ.λπ. και εφόσον δεν πρόκειται περί οικογενειακών κειμηλίων που έχουν συνήθως από διαθέσεως αξία για τους υπόχρεους. Όσον αφορά την ανάρτηση στο διαδίκτυο για τα κινητά μεγάλης αξίας, εφόσον η αξία αυτών υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ και για τα μετρητά που δεν περιλαμβάνονται σε καταθέσεις σε τράπεζες, ταμειευτήρια και άλλα πιστωτικά ιδρύματα εφόσον το σύνολό τους υπερβαίνει το ποσό των δεκαπέντε χιλιάδων ευρώ (περιπτώσεις ν και νι του άρθρου 173 παρ. 1 του ν. 4389/2016), η δημοσίευσή τους στο διαδίκτυο συνιστά επίσης περιορισμό του ατομικού δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρ. 9Α Σ.) που δεν δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και όπως και η σχετική διάταξη σημειώνει, εκθέτει σε κίνδυνο την περιουσία και την ζωή των υπόχρεων.

Συνεπώς η ανάρτηση των ως άνω στοιχείων στο διαδίκτυο προβλέπεται ως ευχέρεια σε νομοθετική διάταξη, πλην όμως υπερβαίνει τα όρια της αναλογικότητας δεδομένου ότι εκθέτει τα πρόσωπα αυτά σε πρόδηλο κίνδυνο της προσωπικής ασφάλειας αυτών και των μελών της οικογένειάς τους, καθώς και της ασφάλειας της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής και περιουσίας.

Εξάλλου και η ίδια η διάταξη του άρθρου 173 παρ. 3 του ν. 4389/2016, προβλέπει την εξαίρεση από τη δημοσιοποίηση εκείνων των στοιχείων που είναι ικανά να προκαλέσουν βλάβη στη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος και της οικογενείας του.

Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, η ανάρτηση στο διαδίκτυο είναι δυνατή μόνον για τις περιπτώσεις των πρόσθετων στοιχείων των μετρητών και των κινητών που φυλάσσονται στις θυρίδες».

Οι τροποποιήσεις του ν. 3213/2003, οι οποίες περιλήφθηκαν στον ψηφισθέντα νόμο «Επείγουσες ρυθμίσεις για την υποβολή δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης και άλλες διατάξεις» είναι σύμφωνες με τις ανωτέρω γνωμοδοτήσεις της Αρχής. Ειδικότερα οι σχετικές με το ζήτημα της νομιμότητας επεξεργασίας των πρόσθετων οικονομικών στοιχείων διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 3 και 2 παρ. 8 του νόμου είναι σύμφωνες με την προαναφερθείσα σχετική με το ζήτημα Γνωμοδότηση της Αρχής 6/2016. Συγκεκριμένα, με τις διατάξεις αυτές ορίζεται ο τρόπος υπολογισμού της αξίας των κινητών μεγάλης αξίας και προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι δεν δημοσιοποιούνται τα μετρητά άνω των 30.000 που δεν βρίσκονται κατατεθειμένα σε τράπεζες ή αντίστοιχους φορείς ούτε και τα κινητά μεγάλης αξίας άνω των 40.000 ευρώ, με βάση τα κριθέντα με την ανωτέρω γνωμοδότηση, και μάλιστα αυξάνεται το

προβλεπόμενο από τις τροποποιούμενες διατάξεις ποσό των μετρητών και η αξία των κινητών, που αποτελούν το όριο για να υφίσταται υποχρέωση δήλωσής τους. Εμπεριέχεται επίσης γενική ρήτρα, σύμφωνα με την οποία εξαιρούνται από τη δημοσιοποίηση «τα στοιχεία που είναι ικανά να προκαλέσουν βλάβη στη ζωή ή την περιουσία του δηλούντος και της οικογένειάς του», προβλέπεται δε συγκεκριμένος τρόπος υπολογισμού των κινητών, και έτσι θεραπεύεται η πλημμέλεια που είχε διαπιστώσει η Αρχή στην προηγούμενη γνωμοδότησή της. Οίκοθεν νοείται ότι δεν τίθεται ζήτημα δημοσιοποίησης για μετρητά κάτω των 30.000 ευρώ και κινητά μεγάλης αξίας κάτω των 40.000 ευρώ εφόσον τα οικονομικά αυτά στοιχεία δεν αποτελούν περιεχόμενο της δηλώσεως περιουσιακής κατάστασης.

Ζήτημα υπάρχει ωστόσο στη διατύπωση των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 10 και ειδικότερα στην παράγραφο 4 αυτού, σύμφωνα με την οποία, οι υπόχρεοι που έχουν υποβάλει ηλεκτρονικώς δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης και οικονομικών συμφερόντων κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018 δύνανται να τις επιβεβαιώσουν υπό την προϋπόθεση ότι το περιεχόμενό τους δεν χρήζει μεταβολής, οι δε υπόχρεοι που απέκτησαν τη σχετική ιδιότητα κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018 και υπέβαλαν αρχική δήλωση δεν υποχρεούνται να μεταβάλουν το περιεχόμενό της, υπό την προϋπόθεση ότι αυτή περιέχει τα υφιστάμενα κατά τον χρόνο υποβολής της περιουσιακά τους στοιχεία. Και τούτο διότι αφενός δεν διευκρινίζεται ο τρόπος με τον οποίο θα γίνει η επιβεβαίωση, δηλαδή αν θα υποβληθεί εκ νέου δήλωση με ταυτόσημο περιεχόμενο ή αν θα υποβληθεί ηλεκτρονικά νέα δήλωση με μόνο περιεχόμενο την επιβεβαίωση της προηγούμενης, και αφετέρου δεν αναφέρεται με σαφήνεια σε ποιες περιπτώσεις και υπό ποιες προϋποθέσεις δεν απαιτείται μεταβολή του περιεχομένου των δηλώσεων όσων έχουν υποβάλει ηλεκτρονικά τη δήλωσή τους κατά τα έτη 2016, 2017 και 2018. Με δεδομένο ότι οι δηλώσεις που έχουν υποβληθεί με βάση την προαναφερόμενη ΚΥΑ έχουν απολέσει το κύρος τους ως συνέπεια της ακύρωσης από το Συμβούλιο της Επικρατείας της ΚΥΑ αυτής στο σύνολό της και του αναδρομικού αποτελέσματος της ακύρωσης, απαιτείται, και για λόγους συμμόρφωσης προς τα κριθέντα με τη σχετική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, η εφαρμογή για την ηλεκτρονική υποβολή των δηλώσεων να τροποποιηθεί έτσι ώστε ο υπόχρεος να υποβάλει επιβεβαιωτική δήλωση με πλήρες περιεχόμενο, κατά τον απλούστερο δυνατό και περισσότερο κατανοητό για τον υπόχρεο τρόπο, ώστε να εξυπηρετείται και η ασφάλεια δικαίου. Για το σκοπό αυτό θα μπορούσε λ.χ. να εμφανίζεται στην εφαρμογή η προγενέστερη δήλωση ώστε ο

υπόχρεος να μπορεί είτε να υποβάλει εκ νέου τη δήλωση ως έχει, χωρίς να χρειάζεται να καταχωρεί τα δεδομένα εξαρχής, είτε να επιφέρει τυχόν τροποποιήσεις αν συντρέχει περίπτωση. Επιπροσθέτως, οι αλλαγές που επήλθαν από το νόμο και επηρεάζουν τον κύκλο των υποχρέων ή το περιεχόμενο της δήλωσης απαιτείται να επισημαίνονται ευκρινώς στα οικεία πεδία. Οίκοθεν νοείται ότι η πρόσβαση στα περιεχόμενα των προγενέστερων δηλώσεων που είχαν οριστικά υποβληθεί για την ίδια περίοδο θα πρέπει να περιοριστεί αποκλειστικά και μόνο στους υποχρέους (πρακτικά αυτό σημαίνει αλλαγή της κατάστασης της δήλωσης από «οριστικά υποβληθείσα» σε «προσωρινά αποθηκευμένη», διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό ότι τα δεδομένα των δηλώσεων θα είναι, μέχρι την εκ νέου οριστική υποβολή της δήλωσης, προσβάσιμα αποκλειστικά και μόνο από τους υποχρέους και όχι από τις ελεγκτικές αρχές), ώστε αυτοί να υποβάλουν εκ νέου τη δήλωσή τους ως έχει ή με κάποιες τροποποιήσεις. Εξαιρέση αποτελούν οι δηλώσεις εκείνες με βάση τις οποίες έχουν διενεργηθεί και ολοκληρωθεί έλεγχοι και οι οποίες μπορεί να διατηρηθούν στο σύστημα επί μικρό χρονικό διάστημα που είναι αναγκαίο, προκειμένου τα αποτελέσματα των ελέγχων να επιβεβαιωθούν από τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα. Στα όργανα δε αυτά ανήκει και η κρίση ως προς την επίδραση στον έλεγχο που διενεργήθηκε της ακύρωσης από το Συμβούλιο της Επικρατείας της προαναφερόμενης ΚΥΑ και των κατά τα ανωτέρω διαλαμβανόμενα συνεπειών της στο κύρος των δηλώσεων, που είχαν ως έρεισμα την ΚΥΑ αυτή.

Επίσης, ζήτημα τίθεται ως προς τη συμφωνία της ρύθμισης του άρθρου 3 παρ. 26 του νόμου προς τις σχετικές διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, στο μέτρο που δεν καθορίζεται ρητώς ο ανώτατος χρόνος διατήρησης των δεδομένων, ούτε παρέχονται ειδικά και συγκεκριμένα κριτήρια για τον προσδιορισμό του. Ειδικότερα σύμφωνα με την επίμαχη διάταξη *«τα δεδομένα που καταχωρίζονται στις ΔΠΚ διατηρούνται μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου που απαιτείται, κατά την αιτιολογημένη κρίση του αρμόδιου για τον έλεγχο οργάνου, για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής και της επεξεργασίας τους»*, ενώ σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 5 ο έλεγχος διενεργείται εντός πέντε ετών από τη λήξη του έτους υποβολής, εκτός των περιπτώσεων, στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις τέλεσης των ποινικών αδικημάτων που προσδιορίζονται κατά τρόπο συγκεκριμένο στη διάταξη αυτή και στις οποίες ο έλεγχος μπορεί να διενεργηθεί μέχρι τη συμπλήρωση της παραγραφής των αδικημάτων αυτών. Η ανωτέρω διάταξη του άρθρου 3 παρ. 26, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 5, πρέπει να

θεωρηθεί ότι ορίζει ως χρόνο διατήρησης τον προβλεπόμενο στην τελευταία αυτή διάταξη για την διενέργεια του ελέγχου, εκτός των περιπτώσεων, στις οποίες έχει κινηθεί η διαδικασία ελέγχου των ΔΠΚ, οπότε τα δεδομένα των ΔΠΚ επιτρέπεται να διατηρούνται και μετά την παρέλευση της πενταετίας έως την ολοκλήρωση του ελέγχου. Με την έννοια δε αυτή η ρύθμιση δεν αντιβαίνει από την εξεταζόμενη άποψη στον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Κων/νος Μενουδάκος

Ειρήνη Παπαγεωργοπούλου